

УДК 631.162

Калягіна О.М.

студентка

Миколаївського національного аграрного університету

Дубініна М.В.

доктор економічних наук,

доцент кафедри бухгалтерського обліку й аудиту

Миколаївського національного аграрного університету

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

У статті розглянуто та проаналізовано діючу законодавчо-нормативну базу, яка регулює питання бухгалтерського обліку заробітної плати на сільськогосподарських підприємствах України, та узагальнено основоположні законодавчі документи, якими в першу чергу керуються сільськогосподарські підприємства. Виокремлено фінансову, податкову та статистичну звітність, яку ведуть підприємства, відображаючи облік заробітної плати.

Ключові слова: нормативні акти, облік заробітної плати, фінансова звітність, податкова звітність, статистична звітність.

Дубинина М.В., Калягіна Е.Н. НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ И ОБЕСПЕЧЕНИЕ УЧЕТА РАСЧЕТОВ ПО ОПЛАТЕ ТРУДА НА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ

В статье рассмотрена и проанализирована действующая законодательно-нормативная база, которая регулирует вопросы бухгалтерского учета заработной платы на сельскохозяйственных предприятиях Украины, и обобщены основополагающие законодательные документы, которыми в первую очередь руководствуются сельскохозяйственные предприятия. Выделена финансовая, налоговая и статистическая отчетность, которую ведут предприятия, отражая учет заработной платы.

Ключевые слова: нормативные акты, учет заработной платы, финансовая отчетность, налоговая отчетность, статистическая отчетность.

Dubinina M.V., Kalyagina O.M. LEGAL REGULATION AND ENSURING OF THE ACCOUNT OF CALCULATIONS ON PAYMENT OF LABOUR AT AGRICULTURAL ENTERPRISES

In a publication reviewed and analyzed the existing legislative and normative basis, which regulates the accounting of wages at agricultural enterprises of Ukraine and summarizes the basic legislative documents, which are guided by agricultural enterprises. Selected financial, tax and statistical reporting, by enterprises, reflecting the payroll.

Keywords: regulations, payroll accounting, financial reporting, tax reporting, statistical reporting.

Постановка проблеми. Нині українське законодавство приділяє значну увагу питанням організації оплати праці. При цьому заробітна плата визначається як винагорода, обчислена, як правило, у грошовому вираженні, яку власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу. Заробітна плата була, є і ще тривалий час буде важливим якісним показником економічного господарювання.

Особливістю правового регулювання оплати праці є те, що воно здійснюється широкою системою нормативно-правових актів, прийнятих органами різних рівнів, за участю трудових колективів і профспілкових організацій [1]. Звітна документація з обліку винагороди працівникам є складовою частиною загальної форми звітності підприємств, тому оплата праці – один із найважливіших показників соціального, економічного та демографічного стану країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань регулювання обліку розрахунків з оплати праці у сільськогосподарських підприємствах присвячені праці М.В. Корягіна, О.О. Попкової, Н.А. Ткаченка, Н.П. Юрчука та інших авторів. Разом з тим проблеми обліку оплати праці в сучасних умовах розвитку ринкової економіки, поява нових форм фінансових взаємовідносин, у тому числі і в аграрному секторі, розширення спектра фінансових інструментів вимагають постійного аналізу та оновлення нормативної бази та облікового забезпечення в досліджуваній сфері.

Постановка завдання. Завдання статті полягає у систематизації нормативних документів щодо забезпечення облікового процесу в системі оплати праці, її відображення у бухгалтерському обліку та звітності.

Виклад основного матеріалу. Для регулювання питань оплати праці використовують закони, нормативні акти, Постанови Кабінету Міністрів України, інструкції, які затверджуються Кабінетом Міністрів України. Далі в статті представлено основні законодавчо-нормативні документи в галузі обліку заробітної плати на сільськогосподарських підприємствах України (таблиця 1).

У ст. 43-46 Конституції України сказано, що кожен має право на працю, на відпочинок, на соціальний захист, на безпечні і здорові умови праці і на заробітну плату, причому не нижче встановленого мінімуму. Кожен громадянин має право на своєчасне отримання винагороди за свою працю і це його право захищається законодавством. Держава при цьому повинна створювати умови, необхідні громадянину для повної реалізації своїх прав [2].

Кодекс законів про працю України затверджений Верховною Радою України 10.02.1971 р. № 322-VIII. Він регулює трудові відносини всіх працівників, сприяючи зростанню продуктивності праці, поліпшенню якості роботи, підвищенню ефективності суспільного виробництва і піднесенню на цій основі матеріального і культурного рівня життя трудящих, зміцненню трудової дисципліни і поступовому перетворенню праці на благо суспільства у першу життєву потребу кожної працездатної людини.

Основоположним законодавчим актом є Конституція України, на якій базується все законодавство, у тому числі і законодавство про працю.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам», затверджений Міністерством Фінансів України 28.10.2003 та зі змінами і

доповненнями від 10.01.2012, визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про виплати (у грошовій і негрошовій формах) за роботи, виконані працівниками, та її розкриття у фінансовій звітності.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про обчислення розміру допомоги по тимчасовій непрацездатності» від 27.04.1998 № 571 визначає, в яких випадках і хто з працівників отримує допомогу по тимчасовій непрацездатності у розмірі 60%, 80% та 100% від середньої заробітної плати.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку обчислення середньої заробітної плати» 8.02.1995 № 100 застосовується у випадках надання працівникам щорічної відпустки, додаткових відпусток у зв'язку з навчанням, переведення вагітних жінок, службових відраджень, тимчасової втрати працездатності та інших випадках, коли згідно з чинним законодав-

ством виплати провадяться виходячи із середньої заробітної плати.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення компенсації громадянам втрати частини грошових доходів у зв'язку з порушенням термінів їх виплати» від 21.01.2001 № 159 зі змінами та доповненням від 03.02.2012. Дія цього Порядку поширюється на підприємства, установи та організації всіх форм власності і господарювання та застосовується у всіх випадках порушення встановлених термінів виплати грошових доходів, у тому числі з вини власника або уповноваженого ним органу (особи).

Наказ Міністерства Фінансів України «Про затвердження форми Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь фізичних осіб, і сум утриманого з них податку (форма № 1ДФ) та Порядку заповнення та подання податковими агентами Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь фізичних осіб, і сум утриманого з них податку» від 13.01.2015 № 4 визначає порядок заповнення і подання до органу Державної фіскальної служби України податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь фізичних осіб, і сум утриманого з них податку.

Відповідно до п.п. 14.1.48 п. 14.1 ст.14 Податкового кодексу України заробітна плата – це основна та додаткова заробітна плата, інші заохочувальні та компенсаційні виплати, які виплачуються (надаються) платнику податку у зв'язку з відносинами трудового найму згідно із законом.

Під час нарахування доходів у формі заробітної плати база оподаткування визначається як нарахована заробітна плата, зменшена на суму єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, страхових внесків до Накопичувального фонду, а у випадках, передбачених законом, – обов'язкових страхових вне-

Рис. 1. Інформація щодо оплати праці у фінансовій, податковій та статистичній звітності

Таблиця 1

Діючі законодавчо-нормативні документи, які регулюють облік оплати праці

Назва документу	Остання редакція	Зміст документу
Закон України «Про оплату праці» від 24 березня 1995 року № 108/95-ВР	01.01.2015	визначає економічні, правові та організаційні засади оплати праці працівників, які перебувають у трудових відносинах, на підставі трудового договору з підприємствами, установами, організаціями усіх форм власності та господарювання, а також з окремими громадянами та сфери державного і договірної регулювання оплати праці і спрямований на забезпечення відтворювальної і стимулюючої функції заробітної плати [3]
Закон України «Про колективні договори і угоди» від 01.07.1993 № 3356-ХІІ	01.01.2015	визначає правові засади розробки, укладення та виконання колективних договорів і угод з метою сприяння регулюванню трудових відносин та соціально-економічних інтересів працівників і роботодавців [4].
Закон України «Про відпустки» від 15.11.1996	06.06.2015	встановлює державні гарантії права на відпустки, визначає умови, тривалість і порядок надання їх працівникам для відновлення працездатності, зміцнення здоров'я, а також для виховання дітей, задоволення власних життєво важливих потреб та інтересів, всебічного розвитку особи [5].
Закон України «Про охорону праці» від 14.10.1992	05.04.2015	визначає основні положення щодо реалізації конституційного права громадян про охорону їхнього життя і здоров'я в процесі трудової діяльності, регулює за участю відповідних державних органів відносини між власником підприємства, установи і організації або уповноваженим ним органом і працівником з питань безпеки, гігієни праці та виробничого середовища і встановлює єдиний порядок організації охорони праці в Україні [6].

сків до недержавного пенсійного фонду, які відповідно до закону сплачуються за рахунок заробітної плати працівника, а також на суму податкової соціальної пільги за її наявності (п. 164.6 ст. 164 ПКУ).

Згідно з п. 167.1 ст. 167 Податкового кодексу України ставка податку становить 15% бази оподаткування щодо доходів, нарахованих (виплачених, наданих) (крім випадків, визначених у п. 167.2-167.6 ПКУ) у тому числі, але не виключно у формі заробітної плати, інших заохочувальних та компенсаційних виплат або інших виплат і винагород, які нараховуються (виплачуються, надаються) платнику у зв'язку з трудовими відносинами та за цивільно-правовими договорами, якщо база оподаткування для місячного оподатковуваного доходу не перевищує десятикратний розмір мінімальної заробітної плати (12 180 грн у 2015 році), встановленої законом на 1 січня звітного податкового року.

Якщо база оподаткування, яка визначена з урахуванням норм п. 164.6 ст. 164 Податкового кодексу України щодо доходів, зазначених в абзаці першому цього пункту, в календарному місяці перевищує десятикратний розмір мінімальної заробітної плати, до суми такого перевищення застосовується ставка 20%.

Наказ Державного комітету статистики України «Про затвердження Інструкції зі статистики заробітної плати» від 13.01.2004 № 5 містить основні методологічні положення щодо визначення показників оплати праці у формах державних статистичних спостережень з метою отримання об'єктивної статистичної інформації.

Наказ Міністерства Фінансів України «Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та інструкції про його застосування» від 30.11.1999 зі змінами та доповненням від 18.03.2014 застосовується підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами (крім банків і бюджетних установ) незалежно від форм власності, організаційно-правових форм і видів діяльності, а також виділених на окремий баланс філій, відділень та інших відособлених підрозділів юридичних осіб.

Аналітична інформація для обліку розрахунків з оплати праці формується на рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам». Тут ведеться узагальнення інформації про розрахунки з персоналом, який належить як до облікового, так і до необлікового складу підприємства, з оплати праці, а також розрахунки за не одержану персоналом у встановлений термін суму з оплати праці (розрахунки з депонентами) – рахунок 662.

За кредитом рахунка 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» відображається нарахована працівникам підприємства основна та додаткова заробітна плата, премії, допомога з тимчасової непрацездатності, інші нарахування. За дебетом даного рахунка відображено виплату заробітної плати, премії, допомоги тощо, а також суми утриманих податків, платежів за виконавчими документами, вартість одержаних матеріалів, продукції й товарів у рахунок заробітної плати та інші утримання із сум оплати праці персоналу [9].

«Наказ (розпорядження) про надання відпустки» (форма № П-6), затверджений наказом Держкомстату України від 05.12.2008 № 489, застосовується для оформлення щорічної та інших видів відпустки, що надається працівникам відповідно до чинних законодавчих актів і положень, колективних договорів, контрактів та графіків відпусток. Наказ заповнюється у двох примірниках – один залишається у відділі кадрів, другий передається до бухгалтерії. На

підставі наказу про надання відпустки відділ кадрів робить відмітки в особовій картці ф. № П-2 працівника, а бухгалтерія робить розрахунок заробітної плати, що належить за відпустку. При наданні відпустки без оплати поруч із зазначенням кількості днів відпустки зазначається «без оплати».

Дані бухгалтерського обліку узагальнюються насамперед у фінансовій звітності. Але цих даних недостатньо для користувачів, тому інформація передбачена також у статистичній та податковій звітності. Поглиблюючи аналіз, покажемо, яку інформацію містить приведена звітність, за допомогою рисунка 1.

Переважна більшість інформації про облік заробітної плати формується в бухгалтерському обліку, що ведеться підприємством. Фінансова та податкова звітності ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку відповідно до чинного законодавства.

Форми фінансової звітності містять показники щодо розрахунків з оплати праці, які, в цілому, не розкривають інформацію щодо розрахунків із працівниками, облікового забезпечення праці та її оплати. Це ускладнює процес її використання при прийнятті кадрових і управлінських рішень для відпрацювання аграрної політики.

Податкова звітність з оплати праці регулюється Податковим кодексом України.

Статистична звітність сільськогосподарських підприємств регулюється Законом України «Про державну статистику». Отже, всі юридичні особи незалежно від форм власності подають достовірні первинні дані для проведення державних статистичних спостережень [7].

За порушення законодавства про оплату праці винні особи притягуються до дисциплінарної, матеріальної, адміністративної та кримінальної відповідальності згідно з законодавством.

Контроль за додержанням законодавства про оплату праці на підприємстві здійснюється:

- Міністерством праці України та його органами;
- фінансовими органами;
- Органами Державної фіскальної служби;
- професійними спілками та іншими органами (організаціями), що представляють інтереси найманих працівників.

Вищий нагляд за дотриманням законодавства про оплату праці здійснюють Генеральний прокурор України та підпорядковані йому прокурори [8].

Отже, звітності з обліку заробітної плати належить велика роль, тому що її показники входять до складу форм фінансової, податкової та статистичної звітності. На основі даної інформації приймаються оптимальні управлінські рішення з метою покращення загальної роботи підприємства, підвищення продуктивності праці та ефективності роботи сільськогосподарських підприємств, галузі й економіки в цілому.

Висновки. Отже, відповідно до теоретичних передумов і законодавчого регулювання оплата праці в Україні є об'єктом національного, галузевого державно-нормативного і колективно-договірного регулювання, а також індивідуально-договірного регулювання та управління. Реформування організації оплати праці повинно охоплювати удосконалення державно-нормативного регулювання та розвиток колективно-договірного регулювання на усіх рівнях. Необхідна оптимальна модель співвідношення законодавства про працю, колективних угод, індивідуальних трудових угод та принципів управління оплатою праці на підприємствах.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Корягін М.В., Попкова О.О. Аспекти законодавчо-нормативного регулювання оплати праці та її бухгалтерського обліку в країнах СНД [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eztuir.ztu.edu.ua/840/1/22.pdf>.
2. Конституція України: прийнята ВРУ від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [tp://zakon3.rada.gov.ua](http://zakon3.rada.gov.ua).
3. Закон України «Про оплату праці» від 24 березня 1995 року № 108/95-ВР та зі змінами і доповненнями від 01.01.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
4. Закон України «Про колективні договори і угоди» від 01.07.1993 № 3356-ХІІ зі змінами та доповненнями від 01.01.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
5. Закон України «Про відпустки» від 15.11.1996 року та зі змінами і доповненнями від 06.06.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
6. Закон України «Про охорону праці» від 14.10.1992 року та зі змінами і доповненнями від 05.04.2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
7. Ткаченко Н.А. Облікове забезпечення складання звітності з оплати праці // Н.А. Ткаченко / Економіка АПК. – 2012. – № 7. – С. 89-94.
8. Юрчук Н.П. Інституційне регулювання обліку оплати праці у сільському господарстві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1228>.

УДК 657

Кубік В.Д.*старший викладач кафедри бухгалтерського обліку та аудиту
Одеського національного економічного університету***ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ КАТЕГОРІЙ «ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА» ТА «ОБЛІКОВА ОЦІНКА» В СУЧАСНІЙ ТЕОРІЇ І ПРАКТИЦІ ОБЛІКУ**

Статтю присвячено порівняльному аналізу категорій «облікова політика» і «облікова оцінка», їх схожості та відмінностям. Досліджено питання визначення понять «облікова політика» і «облікова оцінка» по національним та міжнародним стандартам. Проведено критичний огляд визначень об'єктів дослідження провідними вченими. За проведеним дослідженням зроблено висновок, що об'єкти облікової політики в більшості випадків збігаються з об'єктами бухгалтерського обліку, а облікові оцінки є складовою частиною облікової політики підприємства.

Ключові слова: облікова політика, облікова оцінка, національні стандарти, міжнародні стандарти, бухгалтерська система підприємства, об'єкти оцінки, об'єкти політики, предмет оцінки, класифікація оцінок.

Кубик В.Д. ПОДХОДЫ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ КАТЕГОРИЙ «УЧЕТНАЯ ПОЛИТИКА» И «УЧЕТНАЯ ОЦЕНКА» В СОВРЕМЕННОЙ ТЕОРИИ И ПРАКТИКЕ УЧЕТА

Статья посвящена сравнительному анализу категорий «учетная политика» и «учетная оценка», их сходству и различиям. Исследован вопрос определения понятий «учетная политика» и «учетная оценка» по национальным и международным стандартам. Проведен критический обзор определенных объектов исследования ведущими учеными. В результате проведенных исследований сделан вывод, что объекты учетной политики в большинстве случаев совпадают с объектами бухгалтерского учета, а учетные оценки являются составной частью учетной политики предприятия.

Ключевые слова: учетная политика, учетная оценка, национальные стандарты, международные стандарты, бухгалтерская система предприятия, объекты оценки, объекты политики, предмет оценки, классификация оценок.

Kubik V.D. THE APPROACHES TO THE DEFINITION OF THE CATEGORIES «ACCOUNTING POLICY» AND «ACCOUNTING ESTIMATES» IN THE MODERN THEORY AND PRACTICE OF ACCOUNTING

The article is devoted to the comparative analysis of the categories «accounting policy» and «accounting estimates», their similarities and differences. The question of the definition of «accounting policy» and «accounting estimates» according to both the national and international standards is investigated. A critical review of the definitions of these search objects, given by leading scientists, is conducted. Based on the conducted research, the following conclusion is made: the objects of the accounting policy in most cases coincide with the objects of accounting, while accounting estimate is a part of enterprise's accounting policy.

Keywords: accounting policy, accounting estimates, national standards, international standards, enterprise's accounting system, the objects of the assessment, the objects of the policy, the subject of the assessment, assessment classification.

Постановка проблеми. На сучасному етапі все більш широкого розвитку світової економіки однією з основних задач є зближення національних економік шляхом поетапного формування цілісного, взаємопов'язаного та взаємозалежного всесвітнього господарства, ланки якого поєднані між собою фінансовими, економічними, інформаційними та іншими зв'язками.

Реформування економічних відносин в Україні у відповідності до системи світової економіки призвело до змін у формах і методах ведення обліку. Завдяки таким змінам у підприємств виникло право вибору в організації облікового процесу, що має бути зафіксовано в обліковій політиці підприємства.

Постійний розвиток економічних взаємовідносин обумовлює необхідність реформування вітчизняної системи бухгалтерського обліку, її постійного удосконалення у відповідності до змін в умовах господарювання. Наслідком запровадження таких змін є залучення нових понять та явищ із зарубіжної практики, одним з яких і виступає облікова політика підприємства. Це певною мірою означає ведення бухгалтерського обліку на підприємствах за відповідними правилами, тому питання формування якісної облікової політики заслуговує на детальне дослідження. Оскільки правильно сформована облікова політика підприємства має містити інформацію, яка є запорукою того, що облік на підприємстві буде більш